

Минак Сабовецану

Prefață

Vă prezint *Domnița* a talentului domnului M. Saboveanu, de poet al naturii melancolic, al timpului și de călător al său cu aceea de rapsoz al arcului ironic.

După ce s-a scutrit melancolic pe o bancă piovăla, după ce a cântat pasivul violent, învingându-se, a marele povăitor a călător în vremea lui pisiceilor și a sămăntății, a călător, dăruind de naivul și plin de curiozitate.

În timpurile sale române istorice și în vremurile de auzcultare artistică, povestă de viață din mărțirea liniștii după tipare veșta, călător o identifiere temporală, de scutire în viața al evenimentelor povestite. Într-o parte li un proces de regosung artistică, pe linia unei creații artistice, Saboveanu s-a transformat într-un tipic de curec doritor de a se conecta cu viața în scris și cu jocurile de cuvinte.

Нигиџа Домниџеџи Ружанџа

Revenind spre Zodia Capricornului, prin romanticele întâmplări și eroicele nativități, carticijă leg la legea prezenta retrospectivă, în *Nigita* domniței Roxanda Saboveanu reface raționarele unei spectatori înțelept, trăie în *Cartea lui Vasile Lajă*, alături de ceremonisul și doana călătoriei fienți lui cu barbară căzăc Turuy, marșelor vopă, cruzi și respirător, de origine medievală și modernă și și dea strălucire și strălucire prin înrudirea cu un sânge alca.

Revenind spre eroic, obținut în concepția scriitorului, e ros de adevărul ironic. În *Nigita* Lajă și-a menținut tronul între adversarii grece, din Sud li amănța spada li. *Nigita* prezintă despre Război curgea hăat lele căzătoare și strigăte, pustind Mollova și alții cu înfrățite precipuată. Ahtaja cu lești nu era o cerșetorie, fiindcă nu se dezvoltă totdeauna cu oportunitate. Iacum și bogița „arvanțului”, cum călător în *Nigita* și-a greșit să-i mențea linista, între arhitec primejdi, la care se ostiga și răva benerilor de a reușea o domnie pânșenteant. Încurșiunea în *Nigita* nu era o expirare politică; domnița Ruzanča e sacrificată, cu durere, alături de ea se cu Turuy, de li care Vasile Lajă spera în schimbul pacca și un ajutor în călătoria grea curpăni.

După ce Saboveanu realizează o adevărată pagină de eroic, în evocarea soțiilor de nepăca și arăcutili; arăcând și trădând, provocând un jălă's exod spre munți al călătorilor și populației, *Nigita* prezintă un nord domnului moldovean, ca o înfrățire și puterea lui distrogosă și războiului vizual, de portocul izvodit și de războiul lui Neculce pară, în care călătorul surprinde sperând de dibate

EDITURA
ASA

În acest capitol se arată începutul mărturisirii unui tânăr care pare a trăi în zilele noastre.

Vorbește despre babaca¹ și neneaca² lui de la ținutul Romanului și mai ales despre un unchi care nu-i ca alți muritori de rând

¹ Tată.

² Mamă.

*Când se căsătorii două, oare de pe zăvor și din glas. I-ave amănent amănătoare. Era
într-un timp o vreme. Vă înduștești bășoși. Și-o uriașă ca un flăcău ca soare căsărie și
pestea lui, amând doi, să hăina ca o scrișă pe ameri o mantie de cățărie. Pe strada de cățărie
mă-șămele strălucen amără și creșt. Peștele amara. Și e un părăi pros larg. Am căștrea
indată și au fari creșt în alta țară. Căștrea amara. Și peștele amara. Și peștele amara.
Într-o vreme, o vreme. Căștrea amara. Și peștele amara. Și peștele amara. Și peștele amara.
Într-o vreme, o vreme. Căștrea amara. Și peștele amara. Și peștele amara. Și peștele amara.*

... Simpla și curioasă, în răstărire și în răstărire. Într-o vreme, o vreme.

Un amator al amănentului, în răstărire și în răstărire. Într-o vreme, o vreme.

„Dar, Tătușă, nu va știți, nu va știți. Într-o vreme, o vreme. Într-o vreme, o vreme.”

... Danșul Sărbătorii și peștele țării în mână porcesura trupul de căștrea și

omnule, îți scriu aici, după cum ți-am făgăduit, întâmplarea extraordinară pe care am avut-o împreună cu un uncheș al meu, Ștefan Soroceanu.

Acest uncheș, pe care domnia ta l-ai cunoscut numai o clipă în trecut, pe când se afla încă în viață; n-aș putea spune că era un om simpatic. Eu încercam în fața lui totdeauna mai mult uimire, fără dragoste. Era destul de urât, cu ochii verzi privind aprig. Din gura lui strâmbată ușor într-o parte ieșeau prea ades vorbe usturătoare. Râsul lui ascuțit nu de puține ori m-a săgetat până în moalele capului.

Era unchi, după bărbați, al tatălui meu; trăia singur cuc la o răzeșie a lui în ținutul Bacăului și obișnuia să vie să petreacă sfârșitul lunii august la o moșie la noi, nu departe de Roman.

Sosea dimineața, într-o droșcuță³ ușoară, trasă de cai mărunți cu zurgălăi. Mâna de pe capră un țigian bătrân și posac, pe care nu l-am auzit vorbind decât în silabe. Cum apărea în balcon zâmbetul răutăcios și strâmb al lui uncheșul Ștefan, mama ofta dând ochii peste cap și se retrăgea în iatacul dumisale, să se gătească. Nu-l putea suferi. Nu-i înțelegea judecata și spiritul. I se părea că-și bate joc de dumneai și de lume. O plectiseau scorniturile

³ Birjă mică.

lui bizare. Tata îl suporta cu răbdare, fumând țigară după țigară cu el și sorbind cafea din filigene⁴ cu zarf⁵, știind că are să-l moștenească.

În vara trecută însă, când s-a întâmplat ce vreau să spun, uncheșul Ștefan i-a dat și tatei o lovitură piezișă, cum îi era obiceiul.

— Ascultă, nepoate Dumitrache, i-a zis el punându-i mâna pe umăr, am să-ți încredințez o taină, numai ție! Prin urmare, desară, când vei intra în iatac, ca să te întinzi în divanul⁶ cel larg, lângă cucoana Amalia, numaidecât să-i spui ce-ai s-auzi îndată.

— Se poate una ca asta, moșule? protestă tata.

— Dragă Dumitrache, am obiceiul să mă îndoiesc de multe; de asta însă sunt sigur.

— Ei nu, moșule, știi că-mi pare rău... Pe onoarea mea că mă jignești. Pe onoarea mea că nu spun!

— Dumitrache, nu vreau să te jignesc. Dacă-ți dai cuvântul de onoare, pot fi liniștit. Pentru întâia parte a convorbirii mele, ai fi avut, într-adevăr, un regret că n-o poți împărtăși consoartei domniei tale, care mă iubește atât de mult.

— Să știi că te iubește, moșule.

— Da, știi. Ai fi putut să-i spui, dar mi-ai fâgăduit c-ai să taci.

— Se-nțelege c-am fâgăduit.

— Bine. Ai fi putut să-i spui că acest sfârșit de august, pe care l-am petrecut cu pace la voi, e cel din urmă pentru mine.

— Imposibil! protestă tata.

— Nu mă întrerupe, îi replică destul de blând uncheșul. Această petrecere a mea la voi e cea din urmă. Nădăjduiesc să nu mai apuc altă vară. Am semnele mele.

Tata crezu de datoria lui să se veselească.

— Glumești, moșule!

— Se-nțelege, răspunse cu tristeță uncheșul Ștefan; nu știi tu că eu am obiceiul să glumesc totdeauna? Deci, cucoana Amalia ar fi putut avea pricină de bucurie, dacă tu nu te-ai fi legat pe onoarea ta că n-ai să-i divulgi

⁴ Felegéan; ceașcă (turcească) de cafea neagră, fără toartă (fixată într-un suport).

⁵ Suport metalic lucrat în filigran, pe care s punea felegeanul sau paharul cu ceai.

⁶ Canapea fără spătar, pe care se poate ședea sau dormi.

această taină. A doua parte a comunicării mele, însă, ar fi bucurat-o mai puțin. Află că eu am alcătuit un testament. Bătrânii noștri aveau obiceiul să-și lege asemenea act solemn cu blăsteme grozave. Eu l-am legat cu texte de lege, așa încât nu-l poate desface decât Dumnezeu. Oamenii nu pot, aflându-se în oarecare stare de inferioritate față de cod și mai ales față de mine. V-am dezmoștenit, dragă nepoate, și pe cucoana Amalia, și pe domnia ta. Nu păli și nu fuma atât de pripit țigara; lasă ceașca de cafea, căci ai isprăvit-o. Nenorocirea nu-i așa de cumplită. Viețuiești în bună înțelegere, ceea ce-e lucru mare; sunteți sănătoși și n-aveți decât patruzeci de ani: tu-i mărturisești, Amalia nu. Aveți cu ce trăi din belșug, deci vă puteți lipsi de puținul meu. Ceea ce vă rămâne, dacă scădeți datoriile, dobânzi și ipoteci, vă ajunge ca să vă încheiați veleatul⁷; băietului vostru Bogdănuț n-aveți să-i lăsați decât binecuvântări. Așa că voi mâncați ce aveți; iar eu îi testez băietului, cu bună rânduială, ceea ce am: douăzeci de mii de galbeni la bancherul Mihel Daniel din Iași, răzeșia mea de la Pojorâta, ținutul Bacăului, ș-o bucată de pădure în munte lângă Schitul Pârcălabului. Asta nu i-i de folos: pădurea n-o poate tăia și veniturile de acolo sunt cu blăstăm legate Schitului; dar banii de la bancherul jidov⁸ sunt buni și răzeșia fără nici o para datorie, cu gospodăria bine întemeiată, casa tare și acareturile înnoite. Optsprezece părechi de boi, pluguri de fier, căruțe și unelte, patru cai și două droște⁹, precum și două bivolițe cu lapte. Are să aibă copilul ce mânca până la sfârșitul vieții lui. Iar dacă va fi un bărbat vrednic, cum mi-i nădejdea, a întocmi și el o diată¹⁰ ca a mea altui urmaș din neamul nostru, ca să nu se stingă pomenirea lui Ștefan, pârcălabul de la Soroca.

Eu cunoșteam ceva despre acest bătrân al nostru din vremea lui Vasile-Vodă Lupu. Tata nu știa ori uitase. Privi întrucâtva nedumerit spre uncheșul nostru. Voi să spuie ceva și se mulțami să tușească. Eu, din colțul meu de cerdac, ridicasem ochii de deasupra cărții franțuzești pe care o ceteam și mă uitam atent la uncheș. Descoperisem în glasul lui un accent

⁷ Durată a vieții, trai.

⁸ Evreu.

⁹ Birjă, trăsură.

¹⁰ Testament; prevedere testamentară.

pe care până atunci încă nu-l primisem în inimă. Mă ridicai din locul meu, mă apropiai de dânsul, îi luai mâna uscată și încrețită și i-o sărutai.

El îmi mângâie fruntea. Eu am zâmbit. O clipă, m-am văzut în oglindă. Aveam, ca și el, zâmbetul puținel strâmb.

— Asta nu-i pentru moștenire, i-am șoptit eu la ureche!

Și i-am sărutat mâna a doua oară.

Atunci, el m-a cuprins la piept și m-a îmbrățișat. Barba lui țepoasă și straiile de șiac¹¹ miroseau plăcut a tutun de Smirnă.

— Acuma, urmă uncheșul, după ce m-am deșertat de vorbele mele, nu mai am de ce sta la voi. Cu toată onoarea ta, iubite nepoate Dumitrache, eu înțeleg că în mintea ta, acuma, nu-i altă problemă decât cum să transmiți cui se cuvine cele de cuviință. Așteaptă, însă, te rog, ceasul culcării. Altădată n-aveai nevoie de povești. Acuma ai. Eu am și dat poruncă lui Ilarion țiganul meu să pregătească droșca și caii. Până în jumătate de ceas are vreme și nepotul acesta să-și împacheteze câteva rufe și să tragă ciubote de vânătoare. Îl iau cu mine la Pârcălab. Stăm acolo trei zile și pe urmă ne întoarcem, să-i dau în primire răzeșia de la Pojorâta.

Nu mult după aceea, ca și cum o altă poruncă ar fi străbătut nevăzută la odăi, tresăriră dulce clopoțeiilor călușilor și droșca bătrânului sună moale și plin pe caldarâm, cu țiganul cel morocănos pe capră.

— Gata, Ilarioane? întrebă uncheșul de sus, din cerdac.

— Îhî, icni țiganull!

— Ai pus buclucurile¹² în lădiță?

— Pus.

— Dar pușca și torba?

— Lângă mine.

— O garafă de rachiu ai cerut de la cămară?

— Îhî!

— Bine, Ilarioane, văd că ești om vrednic. Am să stăruiesc să-ți deic o decorație. Iaca-i gata și cuconașul.

¹¹ Țesătură aspră din lână, din care se confecționează haine bărbățești de iarnă.

¹² Obiecte de valoare neînsemnată aflate în posesia unei persoane (și constituind bagajul acesteia).

Eu eram gata. Îmi aduceam pe mine și în jurul meu lucrurile, cu smuncituri. Mama, în camizol¹³ alb și cu păru-i cărunț și frumos atunci eliberat din cârlige, sosi grăbită, pocnind din palme și ridicând ochii în bagdadie¹⁴.

— Cum așa, frate dragă? Cum să pleci fără să-mi spui nimica?

— Am spus! se îndârji, cu demnitate, uncheșul Ștefan.

— Cum să plecați așa, fără să mâncați?

— Am mâncat! se îndârji iar bătrânul.

— Dar băietul ce-ți trebuie? Ce ai să faci cu el? Nici nu l-am pregătit, n-are nici straie noi; are treabă acasă.

— Uncheșule, m-am amestecat eu cu umilință, am straie și n-am nicio treabă.

— Vai! Vai! se tânguia mama. Parc-ai fi pui de cuc în cuib străin. Cum îndrăznești, răule, a vorbi astfel cu neneaca ta? Așa te-ai uitat la mine și așa ai spus, parc-ai fi uncheșul tău. N-aș putea să spun că asemănarea asta a fost bucuria vieții mele. Du-te, dacă ții numaidecât, dar să știi...

— Mă duc cu uncheșul la vânat, mamă, și la Schit.

— La vânat și la Schit? Poftim! Du-te, dar să știi că sunt tare supărată pe tine.

— Mai este o supărare, adăogi uncheșul; o supărare pe bătrân. Acea trece mai greu.

— Vai, moșule, cum ești și dumneata! Așa vorbești dumneata totdeauna.

— Așa-i în viața asta, Amalie, nu știi mata? O bucurie și o supărare.

— Care supărare?

— Că pleacă băietul.

— Și care bucurie?

— Că plec eu.

— Vai de mine, oameni buni, auziți-l cum vorbește!

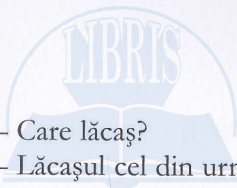
— Asta nu-i nimica. Să-l auzi pe Dumitrache cum vorbește!

— Ce să vorbească? El nu-mi spune nimica. Se culcă și doarme dus.

— Acuma însă are să-ți spuie. Rămâneți cu bine, nepoate și nepoată! Dacă-ți dori să mă mai vedeți, poate-a trebui să vă osteniți până la Schit. Acolo mi-am alcătuit lăcașul cel din urmă.

¹³ Haină de casă scurtă, cu mâneci, pe care o purtau femeile.

¹⁴ Plafon, tavan.

— Care lăcaș?

— Lăcașul cel din urmă între patru scânduri și-ntre patru pereți, în pământ.

— Vai, lume dragă, ascultați-l cum vorbește!

— Să m-asculte. Parcă eu mă supăr? Bogdănuș, pupă mâna babacăi și neneacăi și suie în droșcă. Nu plânge, Amalie, nu te teme, că nu-l iau cu mine pe ceea lume! Vine el singur mai târziu. Fiți fără grijă; aveți să veniți și voi!

— Vai! Vai! urma a se tângui mama, scandalizată, pe când eu cu moșul ne suiam în droșcă și ieșeam pe poartă, în zvon de clopoței.

Despre o călătorie și o vânătoare la munte
și despre șapte pădurari de demult